

Két szentesi helyismereti kiadvány

Régi szakmai közhely, hogy minden közkönyvtár az adott település helyismereti dokumentumainak gyűjtőhelye és a helytörténeti kutatások műhelye. A vizsgálódások eredményeiből viszont csak úgy válhat szűkebb vagy tágabb körű szellemi erőforrás, ha azokat publikálják, ha az érdeklődők számára hozzáférhetővé teszik. Ebből adódóan számos könyvtár – alkalmi vagy rendszeres – kiadói tevékenységet is folytat, hogy közreadja a település múltjából föltárt tudást. Ilyen „publikáló könyvtár” a Szentesi Városi Könyvtár Nonprofit Közhasznú Kft. is, amely csak az utóbbi hónapokban két rendkívül igényes, tartalmas, ráadásul kivitelében is attraktív, reprezentatív küllemű albumot bocsátott közre. A két kiadvány – önértékén túl – azt is példázza, hogy a helyismeret mennyire multidiszciplináris, hiszen az egyik mű építészettörténeti, a másik életrajzi és művészet-történeti egyszerre, miközben együtt és külön-külön a várostörténet szakirodalmát gyarapítják.

Az első album kivitelű monográfia Labádi Lajos levéltáros munkája: *A szentesi városháza építéstörténete*. Ritka eset, hogy egyetlen vidéki középület történetéről készül monográfus földolgozás, ám egy kisváros múltjában kiemelkedő szerepe van a városházának, a helységet reprezentatívan megjelenítő első számú épületnek, főleg akkor, ha az egy korszak városfejlődésének is tükrözője. Márpedig Szentes esetében éppen erről van szó, hiszen ennek az épületnek az ellentmondásoktól sem mentes története nagy korszakot fog át. A történeti paradoxon pedig nem más, minthogy a szentesi középületek elsőjeként már 1834-ben fölvetődött a városháza építésének ötlete, ám a tervezett középületek közül szinte utolsóként épült meg, 1912 tavaszán adták át. A szerző, a helyi levéltár nyugalmazott igazgatója kötete élén röviden összefoglalja mindazt, amit tudni kell *A régi Szentesről*, azaz áttekinti a mezőváros történetét első írásos említésétől (1075) a XIX-XX. század fordulójáig. Szól a régi, szinte nyom nélkül eltűnt középületekről, majd a reformkortól fölvetődött elképzelések és tervek sokaságáról. Ezek sorából kiemelésre kívánczik, hogy 1859-ben a nagyhírű mester, Ybl Miklós is készített városháza-tervet Szentes számára. A századfordulón 31 ezres lakosságú megyeszékhely végül is az aradi születésű osztrák építész, Bohn Alajos terveit fogadta el. (Nem melleleg ő tervezte például a kolozsvári színházat.) A szerző igen részletesen, levéltári források, korabeli sajtóközlések garadáját fölhasználva idézi föl a tervezés, az engedélyezés, a jóváhagyás és az építés igen hosszadalmas folyamatát. Labádi Lajos a fönmaradt térképek, tervrajzok, látványtervek,

tanácsi jegyzőkönyvek, periratok, levelek, újságcikkek fölhasználásával, adatgazdagsága mellett is olvasmányos módon örökíti meg az igencsak elnyúlt előkészületek, eljárások, perek bürokratikus krónikáját, majd az 1910-ben elkezdődő építkezés menetét, végül az 1912. május 27-iki átadási ünnepség lefolyását, valamint a városházán később elhelyezett emléktáblák állításának történetét. Az alaposan dokumentált, gazdagon illusztrált album formátumú kiadvány tartalmas anyagát vonzó stílusban és szemléletes formában közli. A föltárt és bemutatott anyag pedig igen sokrétű, hiszen a városháza építéstörténetének keretében fölidéződik a hajdani megyeszékhely gazdaság-, politika- és társadalomtörténete, az egykori közigazgatás, a jogviszonyok, a sajtóélet megannyi ide kapcsolódó emléke, és mindezekhez járul a sok-sok illusztráció: térképek, tervrajzok, levél- és iratmásolatok, városfotográfiák, portrék stb. Magyarán, Labádi Lajos albumszerű építéstörténeti monográfiája a dualizmuskori Szentés életének sajátos metszetét tárja föl és reprezentatív igényű krónikáját adja.

A Szentési Városi Könyvtár másik kiadványa egy életrajzi-képzőművészeti album, a már említett Labádi Lajos és Tóth Attila művészeti író közös munkája: a *Tokácsli Lajos centenáriumi emlékalbum*. A helyi iparos családból származó Tokácsli Lajos (1915-2000) festőművész Szentés művészeti életének egyik legjelentősebb alakja volt, az ő küzdelmes életének és számon tartandó festészetének áttekintését adja a „négykezes” kötet, amely a művész születésének századik évfordulója alkalmából jelent meg. Labádi Lajos a művész életrajzában kiemeli, hogy a festőművész egész élete a városhoz kötődött: itt született, itt tanult, itt volt a támogatója, mentora egyik mestere, Koszta József, majd fővárosi tanulmányai után ide tért vissza, itt alapított családot, itt élt és alkotott csaknem halála napjáig. (Élete utolsó hónapjait Szegeden töltötte.) 1997-ben a képviselőtestület Szentés díszpolgárává választotta, és ma az ő nevét viseli a városi galéria. Tóth Attila gazdagon illusztrált áttekintést ad Tokácsli Lajos piktúrájáról; a szerző a vidéki művészsors megtestesítőjének nevezi a mestert, akinek egész pályája mélyen beágyazódott a város életébe. Képzőművészként az 1930-as és ’40-es évek fordulójától csaknem az ezredfordulóig jelen volt Szentés művészeti életében, éspedig olyan helyi alkotók társaságában, mint a hírneves Koszta József, azután Terney Béla, Katona Kiss Ferenc, Arató János, Halász Szabó Sándor, vagy a nem szentési, de életük egy-egy szakaszában ide kötődő Csúcs Ferenc éremművész, Drahos István grafikus, ex libris metsző, Koncz Antal és Örkény Strasser István szobrászok. Pályája a realista figurális festészet jegyében kezdődött, számos portrét alkotott; később terelődött a figyelme az alföldi táj felé: a végtelen síkság, – Tornay János ironikus kifejezésével élve – a „nagy sömmi” haláláig hűséges, elkötelezett ábrázolója lett. A táj élménye egyre látomásosabb formákban fejeződött ki a vásznain, mindinkább jellemzője lett a látvány monumentalitásának és fény-árnyék viszonyainak megjelenítése. Végül elvontan, expresszív eszközökkel ábrázolta a síkvidék izgalmas alakzatait és drámai színvilágát. Festésze az alföldi tájtól lenyűgözött ember személyes vallomását, lélekközeli ábrázolásmódját testesíti meg. A kiadvány színes képtáblákkal, Tokácsli Lajos kiállításainak jegyzékével, valamint forrás- és irodalomjegyzékkel zárul. E kötetről, módszertani sajátosságairól, értékeiről ugyanaz mondható el, ami az előbbiről: adatokban igen gazdag életrajzot és részletes pályaképet ad, de a faktográf megközelítés egyáltalán nem fásaszó az olvasó számára, mert a szövegezés olvasmányos, és a sok-sok dokumentumértékű fotó, valamint színes reprodukció hatásosan szemlélteti Tokácsli Lajos festészetének

sokszínűségét, sokműfajúságát (portré, tájkép, csendélet), miközben remekül érzékelteti e piktúra egységesen személyes mivoltát.

Mindkét album formátumú kiadvány említendő értéke, hogy szinte kézen fogva kalauzolja az olvasót a lokális múltban és a városban. A szerzők úgy szólnak tárgyukról, hogy közben az olvasó velük tarthat Szentes főterére, a Kurca partjára, a Széchenyi ligetbe, a mezőváros utcáiba, a környező tanyavilágba, és természetesen a városháza tekintélyes termeibe vagy a festőművész műtermébe. Az építészettörténeti és az életrajzi-művészettörténeti monográfia a Szentesi Városi Könyvtár helyismereti műhelymunkájának és kiadói tevékenységének díszére válik.

(Labádi Lajos: A szentesi városháza építéstörténete. Szentes, Szentesi Városi Könyvtár Nonprofit Közhasznú Kft. – MNL Csongrád Megyei Levéltár Szentesi Levéltára, 2016. 160 p.; Labádi Lajos – Tóth Attila: Tokácsli Lajos centenáriumi emlékalbum. Szentes, Szentesi Városi Könyvtár Nonprofit Közhasznú Kft., 2015. 102 p.)

Mezey László Miklós
